

P A N U :

Suomalainen Oulun lyseo ja lyseon nimi

PALATAANPA varsin vielä siihen Oulun lyseoon, jota alkuunasta muisteltiin. Menivät solmulle Forsmanin ja Forsnäsit. Oli melkein kuin olisi kävellyt lyhytloppeaan keskellä päivää, mikä minulle kyllä sen puolesta on tapahtunutkin. Edessäni on kirjanen, painettu Oulussa, Oulun Uudessa Kirjapainossa 1890, jonka koristeellisella kansilehdellä sanat: Oulun Suomalainen / yksityislyseo. / Kertomus lyseon vaikutuksesta vuosina 1974—1890. / Tehnyt Anton Forsman. / Lyseon entinen rehtori.

Siinä meillä on Anton Forsman. Juuri tätä kirjasta olin lukenut, kun vanhan lyseolaisen kirjeposti minut yllätti. Aihe siihen, miksi Forsman kirjoitti kirjasensa, selviää ensimmäisestä virkkeestä: "Oulun suomalainen yksityislyseo, tämä isänmaallisen innostuksen lapsi, on nyt ainaiseksi luopunut tärkeästä toimestaan Pohjolan opinhaluisen nuorison kasvattajana ja opettajana." Kirjoitettiin huhtikuu 1890. Saman vuoden elokuun viimeisenä oli yksityislyseo "lopettava vaikutuksensa". Näin siirtyi historiaan koulu, joka oli vaikuttanut vain 16 vuotta, mutta miten olikaan vaikuttanut

...Mitään tähän vaikutukseen rinnastettavissa olevaa ei ole koko pohjoisen Suomen kouluhistoriassa, joka alkoi joko samana vuonna 1610, jolloin Pohjois-Suomen kaupungista vanhin, Oulu, sai etuoikeuskirjansa Kaarle-kuninkaalta, tai vuotta myöhemmin. Eikä ole löydetty tämänkään vuosisadan kouluhistoriasta. Asiaa on usein ihmetelty. Ja ihmettelmistä siinä onkin, vaikka muistaakin, että sekä tämä mainittu mainehikas koulu että Oulun koulut yleensäkin niihin asti alansa korkeimpina oppilaitoksina keräsivät oppilaansa enemmän kuin puolen Suomen alueelta, olkoonkin, että harvaan asutulta.

Seltsemäntoista vuotta Forsmanin jälkeen julkaisi yksityislyseon ensimmäinen rehtori, provasti Vilh. Lindstedt muistelmakirjasensa Oulun Suomalaisen / yksityislyseon / synty ja sen / ensimmäiset vaiheet. Lindstedtin kirjansen on todella lähinnä muistelmia, vaikka onkin täynnä asiaa. Samalla se on täynnä tunnetta.

LINDSTEDT, koulun perustamisajatuksen isä, oli 1874 itse oikeutettu koulun ensimmäinen rehtori. Siinä vaiheessa ei ollut yhtään vakinaista opettajaa.

Kun ensimmäisen lukukauden päättyessä päätettiin ottaa yksi vakainainen, oli hän samalla oleva koulun rehtori. Useista hakijoista valittiin silloin 25-vuotias filosofian maisteri Anton Oskar Forsman, Vaasan kinnnaasin kasvattaja, joka 1875 saapui Ouluun ensimmäistä mutta ei viimeistä kertaa. Lindstedt toteaaakin vaalin onnistuneen hyvin, Forsman oli sekä etevä opettaja (latina, kreikka ja ruotsi) että hyvä johtaja. Historiikissaan nimeää Forsman yksityislyseon perustajiksi em. silloisen kappalaisen Vilho Lindstedtin, silloisen valtionlyseon (toimi nyk. Oulun lyseon talossa) rehtorin Petter Gustaf Hällforsin, lehtori Kaarlo Ervastiin, lehtori Anders Forsnäsän ja kollega Johan Bernhard Schlüterin, ensimmäinen, jolle Lindstedt toukokuussa 1874 oli puhunut ideastaan. Huomatkaamme: tuli raapaisttiin toukokuussa, koulun ensimmäinen sisäänpääsytytkinto oli 30:s elokuuta.

Heinäkuun 1. päivänä 1870 olivat Suomen kirkko ja Suomen koulu eronneet. Monet toiveet olivat elähdyttäneet eroa kannattajien mieltä. Paljossa peytettiin. Perustetun kouluhallituksen ensimmäinen esimies oli kenraali. Kouluylhallituksen muut jäsenet olivat kyllä ammattimiehiä, enemmän tai vähemmän, mutta — Lindstedtin mukaan — kuuluivat silloiseen ruotsalaiseen "Dagbladilaiseen puolueeseen". Murheet alkoivat tästä, ja totisesti Oulu sai niistä osansa. 16:tä maaliskuuta 1871 tuli mielintö, jonka mukaan suomen käyttämistä opetuksielenä alkeisopistoissa "ei

voitane katsoa soveltuvaiksi siivityksen todellisiin etuihin". Suomenmieliset elivät toivoissa, että Oulun lyseo, yläalkeiskoulun työn jatkaja, olisi ollut kaksikielinen, siten että kolmella alimmalla luokalla olisi opetettu pääasiassa suomeksi. Toiveissa peytettiin. Melkein sata vuotta sitten, 16. 9. 1871, antoi silloinen ylitarkastaja merkillisen vääristetyn lausunnon kouluylhallitukselle. Alkoi vuosia kestänyt henkien taistelu, joka siten, kun muuta toivoa ei ollut, spontaanisesti johti Oulun yksityislyseon syntysanoihin ja koulun toiminnan ilmiömäisen nopeaan aloittamiseen.

TÄMÄ TASSA Lindstedtin ja Forsmanien kunniaksi ja sadan vuoden muistoksi.

Alkanaan kovia kokenyt Oulun Suomalainen Yksityislyseo luovutti perintönsä ja siinä vaiheessa jo hieman rahaakin v. 1883 aloittaneelle Oulun Suomalaiselle Lyseolle, sittemmin kuuluisa Oulun Suomalainen Klassillinen Lyseo, Oulun lyseo. Tämä Oulun lyseo vaikuttaa keskuudessamme tänäkin päivänä. Sen historiassa kääntyi vain uusi lehti: Pokkitörmän koulun postista tepastelivat sisälle ensimmäiset tyttölapsit. No, tapahtumaa ennakoiti tavallaan kevään 1899 merkkitapaus: Oulun ensimmäiset naislysioppilaat kirjoittivat ja saivat todistuksensa Oulun lyseossa. Pokkitörmän koulun nimi on edelleen Oulun lyseo. Sen nimen muuttamiseen ei onneksi ole aihetta, saati pakkoa, niin kuin oli pakko ristiä yhteiskouluksi muutunut Oulun tyttölyseo Myllytullin yhteislyseoksi.